

ca proti nebu. Franček pa med tem sladko zaspi. Dolgo je še molila, predno se je vlegla v posteljo ter je tudi ona mirno zaspala.

Napočilo je mrzlo jutro svetega dne. Verniki so hiteli po mestnih ulicah v cerkev. Mimo njih je hitel mlad častnik. Na trgu jo je mahnil proti Dravski ulici. Prišedši do števa 24, vpraša neko osebo, če stanuje Milica B. . . v tem poslopju.

„Da, v podstrešni sobi,“ mu ta odgovori. Urnih korakov preletel je častnik stopnice in stal je pred vrati. Potrka na rahlo — nič — močneje — zopet nobenega glasu. Zato kar odpre vrata in vstopi v sobico. Vshajajoče sonce svetilo je ravno skozi okno v sobico, da je bilo videti zelo veličastno. Obraza Frančka in Milice svetila sta se od solca, da častnik ni vedel, ali gleda zemeljska bitja ali pa angela. Srce mu začne burno utripati in kri se mu urno pretaka po žilah. Stopi bliže k postelji, nagne se nad deklin obraz in rahlo zakliče:

„Milica!“
Milica se predrami in njena modra očesa ozre ta se v častnikov obraz.

„Milica, ali me ne poznaš?“
„Ferdinand ti! Ali res, ali se mi blede?“
„Jaz še živ in pravi pred teboj.“
Milica in Ferdinand se objameta in solze vese lja jima teko po licu.

„Pa sem izvedela, da te je ubila krogla?“
„Je me, pa sem zopet od smrti vstal. Ko smo oblegali mesto Travnik, podrla me je krogla, da sem nezavesten obležal. Šele v bolnišnici sem se zavedel. Prvo pismo, ki sem ga mogel pisati, pisal sem tebi. Pa nazaj dobim odgovor, da si izginila z materjo in bratom, da nihče ni vedel kam. Ko sem prišel domov, poizvedoval sem za teboj. Pa vse zastoni. Včeraj sem bral v dnevniku: „V mestu M. . . umrla je Marija B. . ., zapuška odraslo hčerko in dletnega sinčka v veliki revni. — Nisem si mogel drugače misliti, kakor da ste to vi, in zarana danes peljal sem se z brzovlakom sem, da vaju potolažim in rešim velike bede.“

Tudi Milica je pripovedovala dogodke, ki pa so nam že znani. Ferdinandu so igrale solze sočutja v očeh.

Minule so hitro ure, in zvon mestne cerkve jih je opozoril, da je čas k sv. maši. Ferdinand in Milica hitela sta v cerkev, da se zahvalita Bogu za izkazane jima milosti.

Minulo je par mesecev. Po mestu P. . . peljale so se okinčane kočije s svati, peljala sta se Ferdinand in Milica k poroki. Veselje bralo se je svatom iz obrazov. Posebno vesel bil je starešina, miličin dobrotnik, trgovec iz mesta M. . . Ferdinand prevzel je trgovino in Milica mu je izvrstna gospodinja. Franceta sta dala v šolo in je sedaj imeniten gospod.

V božični noči.

(Črtice. — Spisal Starogorski.)

Mesto je bilo zavito v prozorno meglo, kakor nevesta v belo kopreno. Mestne luči so se videle v nji rdečkaste, kakor rubin.

Po ulicah je vrvelo ljudstvo, hitelo, se gnetlo in razgovarjalo. Izložbe so bile polne lepoticja in božičnih dreves; otroci so ostali pri oknih, odrasli postajali in se čudili. Med družinami so se napravljale jaslice, obdarovali otroci, res pravo veselje nocoj.

Tam v sobici v podstrešju sedi pri mizi revna družinica. Kdo bo njo obdaroval? Mati in dve hčerki sede pri mizi in zajemajo borno večerjico. Po jedi pomolijo in mati vzame v roko šivanje. Nekdaj je bilo drugače! Ali odkar je našel mož grob v dnu mrzle vode, ni nikogar, ki bi skrbel za nje, zapuščene sirote.

„Mama,“ de starejša hčerka. „Letošnji sveti večer je najrevnejši.“

Mati vzdihne in solza se ji pripolze iz oči in zdrkne počasi po licu na šivanje.

Edino upanje so stavile te sirote v sina Valentina. Izučil se je slikarstva in postal umetnik. S težavo ga je zdrževala mati. Po dovršeni akademiji je šel v Rim, da dopolni svoje učenje. In sedaj je pisal, da se pripelje z ladjo „Pelikan“, da po dokončanih študijah skupaj praznujejo rojstvo Gospoda.

Oh, kako se je veselila revica tega snidenja, kako nestrpnost pričakovali sestri dragega bratca. Pa pride poročilo: „Ladja „Pelikan“ je zadela ob pomorsko skalo in se je potopilo blago in ljudje.“

Bog nebeški! Toliko upanja je izginilo pod vodo, v hladen grob. Ves ponos, ki ga je gojila revna družinica o dragem sinu in bratu, da se vrne iz večnega mesta, kot vreden umetnik, se je spremenil v trpko bolest. Ko mu mislijo seči v roko, ga objeti, pride mesto sina strašno poročilo.

Zena zakrije obraz pri spominu na to in tiho ihti.

„Ne jokaj, mama,“ de starejša hčerka. „Mogoče se je rešil.“

Zena vzdihne.

„Oh, Gospod Jezus! — Mogoče! . . . Zunaj je polno ljudi, srečne družine se veselijo svoje gloriije, mi pa plakamo. — Rešil se je Gospod!“

In žena zdrkne na kolena in utopi svoje bolesti v molitev.

Kraj nje klečita otroka — — — — —

Po ulicah hiti mlad gospod s postrežnikom. Gle da na številke hiš in krene v vežo.

„Tu notri!“
Oba hitita po stopnicah vedno višje, do podstrešja. Pri vratih se vstavita. V sobi je vse tiho. Mlad gospod si skoraj ne upa potrkati.

„Kako se me bodo oveselili,“ pomisli.
Nato potrka.

„Prosto,“ veli glas.
Polmrak, ki je vladal v sobi, je delal vse nekako tajinstveno, da se je mladi gospod malone zdrsnil. Nato razprostre roke.

„Mama, kaj stojiš?! Jaz sem, Valentin!“

Krik začudenja in radosti se je pomešal v hipu in mati je objela sina, sestri objemali brata.

Čez nekaj časa šepne mati:

„Ti si, Valentin? — Da, ti si, dete moje! Slava Bogu na višavi. Reklo se je, da si utonil.“

„Nisem. A bil bi, če bi ne zamudil parnika.“

„Kako je prišlo, povej!“

Hitel sem na parnik. Mimogrede sem si še ogledal cerkev sv. Petra, ki stoji na tleh, kjer je apostol Gospoda, sv. Peter stal, in gledal po Rimu, ki se je valjal takrat v zadnjih zdihljivih poganstva in rekel: „Urbi et orbi“. In to me je zakasnilo, da sem zamudil ladjo. Ravno pred nosom mi je odplula. Silno sem se jezil, zakaj veselil sem se svidenja z vami in vedel, da me bode teško pričakovali.“

„Slava Bogu na višavah,“ je rekla mati, vsa srečna.

Ne vem, če je bil v kateri bogati hiši srečnejši sveti večer, kakor pri tej družinici. Na nebu so oznanjevale zvezde nebeško slavo, v sobici pri jaslicah in božičnem drevescu, katerega je prinesel Valentin, so se radovali mati in sestrici z Valentinom, in v srcih vseh je doželi oni angeljski pozdrav, katerega je zapel na jutrovem na planjavi blizu Betlehema angel pastirjem:

„Gloria in excelsis Deo et in terra pax.“

2. Mir ljudem.

Sveta noč, blažena noč . . .

— — — — —

— — — — —

Skrivnostna živahnost se je kazala na ulicah in po hišah. Srca so utripala v nekem tajinstvenem veselju. Okna hiš in pačac bila razsvetljena. V vsaki hiši, v vsaki družini, bodisi revni ali bogati, je stalo božično drevesce, ozaljšano in razsvetljeno. Pod drevesom pa jaslice z božjim Detetom, živino in pastirji. Nad jaslicami je pa plaval angel, kakor takrat v oni noči pred devetnajststo leti na betlehemski planjavi, ko je oznanil strmečim pastirjem: „Mir ljudem . . .“ „Gloria in excelsis Deo . . .“

V prvem nadstropju neke ulice se niso pržgale lučke na drevesu, dasi so bile pritrjene nanj. Pod skromnim drevescem je bila podoba s strojem za godbo. Zraven pa je spavalo v vozičku dete, mali sinek. Žena je bila mlada, a bleda. Na lepem licu je bila začrtana tuga, ki se je danes, na sveti večer, izražala še globlje. Ukvarjala se je z navijanjem podob, da bi ji v tej omamljenosti in tišini svetega večera zaigrala melodijo pesmi:

„Sveta noč, blažena noč,

vse zdaj spi, je polnoč — —

— — — — —

Das se je trudila, pero se ni hotelo sprožiti, da bi gnalo godbeni stroj. Tresla je podoba, vse zaman.

Od onega večera, ko jo je njen mož, nižji uradnik, užalil tako hudo, molči tudi podoba. V bridkosti, da ji je začel hoditi mož nepravda pota, je molčala dolgo, tiho trpela. Ko ga je nekoč prosila, naj ji ne napravljava muk, če ne že radi nje, naj vsaj zavoljo otroka ostaja doma, se je razsrdil in jo opsoval. Takrat je iskala tolažila v pesmi. Navila je stroj, a v razburjenosti ga je menda pokvarila. Pero se ni hotelo sprožiti in od tistih dob je molčala podoba. V srečnih, prejšnjih časih zakona je malone vsak večer, ko sta sedela tako skupaj, igrala podoba:

„Sveta noč, blažena noč . . .“

In pri tej mili melodiji jima je bilo, kakor bi bila v raju, kjer ni tuge, ne prepira, kjer je mir in ljubezen.

Vzdihnila je in obrisala solzo.

Njega še ni iz pisarne, niti danes, ko je sveti večer, se ne podviza k nji.

Nagnila se je čez speče dete ter mu zrla v obraz, katerega še ni razjedala skrb in tuga.

Grenko-ljubeznjiv smehljaj je zaplaval okrog ustnic matere, a mahoma izginil. Soprog je prišel domov.

Toliko, da se je ozrl na njo.

„Dolgo te ni bilo!? Sveti večer je nocoj,“ je dejala žena ljubeznjivo in glas ji je nalahko drhtel, kot bi se bala, da ga užali.

„Eh, kaj! . . . Človek ima različne posle in ne morem vedno pri tebi čepeti.“

Molče, z jokajočim srcem je postavila večerjo predenj. Njene oči so postale vlažne.

Molčala sta.

„Nocoj imam opravke. Pred polnočjo me ne bo,“ je rekel suho.

„Moj Bog,“ je vzdihnila žena. „Še nocoj nimaš miru, ko ga ima vendar vsak, ko se veseli vsak, da je pri svojih.“

Glas ji je šel na jok.

„Kaj se kujaš? . . . Strah te menda ne bo, če me ni.“

In odšel je.

„Opravke,“ je vskliknila . . . „Varaš me, Rado.“

In mlada žena je zaplakala.
Sveti večer, ki je večer miru in sreče . . . in ona je najnesrečnejša na tem svetu . . .

Prižgala je lučke, pokleknila in se naslonila na voziček, čez dete.

Ni molila, ni mislila nič. Oči so ji topo zrle v podobo, v drevesce . . . Bila je kakor telo brez duha . . . Polagoma so se ji strnile trepalnice, padle na oči in redno dihanje je kazalo, da je zaspala v svoji tugi.

Mati in dete sta snivala, lučke so gorele.

Ustnice žene so se zganile.

„Oče naš, kateri si v nebesih.“

Molitev je splavala k drevescu, odtod dalje, vedno dalje . . . Molila je v snu, vedrega lica. Ali je molila zanj, ko so jo sanje pričarale v dobo, ko je bila deklica, ko jo je vzljubil, ko se je bala zanj? . . . Vedno veselejši je bil njen obraz. Ali poslušala srečna nevesta prvokrat godbo podarjene podobe:

„Sveta noč, blažena noč,

vse zdaj spi — — — — —“

morda, saj je pela to pesem najraje, jo čula najraje.

„Oče naš, kateri si v nebesih . . .“ Obraz se je žaril v odsevu lučk, žaril od sreče mladi materi, ko je ljubkovala s soprogom novorojenčka. V tej sreči je čutila, kakor bi se zganile veje božičnega drevesca, da so se ji ti pozlačeni orehi in drugi obeski približali in poljubljali dete in šepetali o njeni sreči . . .

Vrata so se odprla. Soprog se je vrnil. Zagledal je ženo, slonečo čez dete, smehljajočo se v snu. Zagledal jo je. Lica so ji rdela, kakor na poročni dan, zdaj so se zganile ustnice, in tibi šepet se je začul:

„Oče naš, kateri si v nebesih . . .“

Zdrznil se je Rado. Molče je stal, in gledal spavajočo soprogo. Po glavi pa so se mu podile misli.

„Ljubila te je, Rado . . . in te še ljubi . . . Ti si jo žalil, zanemarjal . . . Rado? . . . Kaj je s teboj? . . . Ali veš, kaj si ji obljubljal pred poroko . . . ali veš, kaj si prisegel pred oltarjem?! . . . Rado, sveti večer je, in ti si bežal od doma . . .“

Angelja, ki te je ljubil, si zametaval, žalil . . . Glej to dete, tvoje dete, njeno dete . . . Ali tudi to sovražiš? . . . Ali, Rado, ne budi jui sedaj, ko sta srečna v sanjah, ker pri tebi nista . . . Idi tja, Rado, kjer si bil . . . Kaj gledaš, čemu ti je vlažno oko? . . . Rado!? Ti se hočeš poboljšati . . . prositi odpuščanja? . . .“

„Oče naš, kateri si v nebesih . . .“ so zopet šepnile ustnice.

In Rado je vzdihnil nehote:

„ . . . pridi k nam tvoje kraljestvo.“

Nato je objel spavajočo soprogo, dvignil jo in poljubil.

Odprla je oči, pogledala ga.

„Rado . . .“

Bil je to vsklik srca, jek duše, ki je drhtela v objemu onega, ki jo je ranil in ki ga je ljubila tako iskreno.

„Cirila . . . moja Cirila! . . . Odpusti . . .“

V tem pa se je nenadoma sprožilo pero v podobni in po na pol mračni sobi je zazvenela melodija pesmi:

„Sveta noč, blažena noč,

vse zdaj spi, je polnoč . . .“

— — — — —

Rado in Cirila sta poslušala melodijo pesmi, sklonjena nad spečim detetom, in zdelo se jima je, da doni lepše, kakor kedaj poprej. Čutila sta, da je prišel v njuna srca drug gost, gost sreče in miru.

Angel pa je plul nad jaslicami in oznanjal:

„Mir ljudem . . .“

3. Odpusti . . .

Sveti večer . . . Hitel sem na vlak, da se popeljem domov, k materi in očetu, da skupaj preživimo te dneve. Radujeta se roditelja tega snidenja in jaz . . . na ljubo jima grem domov iz otroške ljubezni do viju, zakaj, za me nima svet veselja. Osamljen sem na svetu in sam, tako sam, kakor bi ne živel nikdo drug razun mene. Edina toplota, ki me obdaja, je ljubav materinska, ljubav očelova. Drugače je vse puho in prazno okrog mene.

Enakomerno so ropotala kolesa vlaka, skripala in cvilila ob zavornice, hlapec je sopel sedaj hitreje, sedaj počasneje, težko, kakor bolnik, in metal iz dimnika oblake črnega dima, pomešanega z iskrami. V mesečni svetlobi je padala senca gostega dima na zemljo, se pretvarjala v pošasti in zgubljala za vlakom.

Kratek, rezek žvižg, in že se peljemo v predor. Ropot koles je močnejši; črna tema obda drdajoči vlak. Le v kupejih se bliska monotono luč. Mokre, vlažne stene se čudno blesketajo pri nje odsevu . . .

Moja sopotnika ležita na klopi in dremljeta . . . Jaz pa gledam ven, v noč . . . v mesečino. Dremati se mi ne ljubi, ne morem . . .

Vsak tresljaj vlaka mi je nadležen, mučen . . .

Z bolnim srcem in potrto dušo po življenja poti tavam sam . . ., o! sam, dokler pod hladno rušo srce svoje ne uspavam.

Vsak človek ima nekoga, ki ga ljubi, le jaz . . . Ne, stariši oni me ljubijo, a drugi nikdo. Trenotek morda, da dobe to, česar jim nareka sebična ljubezen, a drugače ne.

Imel sem res nekogar tudi jaz, ki me je ljubil, in ki bi me ljubil. A raztrgal sem te vezi, kruto, neusmiljeno, in tako pada ta greh nazaj v mojo dušo, kakor jata vran jeseni v setvi . . . In ona . . . Bog ve, koliko je revica pretrpela, prejkala . . .

Vlak se je vstavil naglo, s sunkom in pokom. Zletel sem s sedeža v nasprotno steno in nazaj. Dremajoča sopotnika sta planila pokoncu, plašna, opotekajoča, padaje... Pogledal sem ven. Bil sem v zadnjem vozu vlaka. A tam spredej so ležali vozovi prevrnjeni in zdrobljeni. Hlapon je ležal na strani, kakor ranjen, zmučen konj, pojemaje hropeč. Iz podrtin je vstajal vzdih, krik in plač. Tam se je dvignilo iz njh, kakor senca...

Vlaka sta trčila skupaj. Hitel sem reševati in pomagati. V nekem kupeju nasprotnega vlaka, ki je ležal na progi, sem našel mlado damo in gospoda. Novoporočenca vračajoča se iz ženitninskega potovanja. Gospod mi bil videti hudo poškodovan in se je na zraku kmalu zavedel. Dama pa je bila ranjena na glavi prav občutno in je imela tudi nevarne notranje poškodbe.

Ko se je gospod zavedel, je pogledal okrog sebe začudeno in obenem plašno. „Marija,“ je zaklical rahlo. Kakor mrzel dih je spreletelo moje dušo to ime. Pogledal sem natančneje v blede obraz dame. „Moj Bog... ali je mogoče?“ Sklonil sem se k nji, obvezal rano in izvlekel steklenico z vinom in salmijakom.

„Marija,“ sem zašepetal s tako silo svoje duše, da je v resnici spregledala.

„Marija, ti je hudo?“ je vprašal soprog, klečeč kraj nje.

Zamižala je iz zopet spregledala. Njen pogled je obvisel na meni. Vihl sem ji par kapljic vina v usta. Začutil sem pri tem, kako je zdrhtelo njeno telo.

„Hvala, gospod doktor!“ je šepnila. Stisnil sem zobe, da so malone zaškripali, samo, da sem vzdržal vzdih, ki mi je silil iz prs.

„Ali je nevarno, gospod doktor?“ Mladi mož je iskal moje oči, proseče in z upom.

A imel sem zanj le obup... Bog, saj drugega nisem imel niti za se.

Nagnil sem se čez njo in šepnil: „Marija, odpusti mi, marija...“ „Umreti moram... Hvala ti, o Bog... Rešena bom vseh bridkosti. — Ubogi moj mož!“

„Marija, tvoj morilec sem!“ „Gospod doktor,“ je šepnila in mi stisnila roko, za katero sem jo držal. Lahke je bil ta stisk, zadnja moč uhajajočega življenja, a bil je hladilo, balzam moji duši.

„Odpusti...“ „Sem že davno... tolaži soproga!...“ „Gospod,“ sem se obrnil do mladega moža. „Brez pomoči smo. Moja znanost je ničla... Notranje poškodbe so smrtno... Brez zdravljenja sem...“

Vrgel se je čez njo in jel plakati, mož je plakal za ženo.

Skušal sem jo še zopet spraviti k zavesti, a le trepalnice so se zgibale. Za hip pozneje je pogledala s kašnimi očmi na moža, zganila z desnico, kot bi mu jo hotela podati v slovo, potem ji je pogled obvisel na meni in se strnil v večno spanje. Komaj viden nasmeh je preletel nekdanj tako mične ustnice in srce je zasto. Našlo je mir, katerega je iskalo, pod razvalinami vlaka ga je našlo. To lice, ki je lesketalo mladostnih rož, kakor leskečeje rosnih kapljic v jutranjem solncu, je sedaj blede, mrzlo, kakor led...

„Gloria in excelsis Deo“ je odmevalo po mestu, a tu sta ihtela dve sreči, mladi soprog, ki mu je bilo odvzeto najdražje, in jaz, človek, gnan od usode in nesreče, kakor peresec.

Zaželel sem si miru in pokoja in žal mi je bilo, da me niso strla kolesa.

A samo za hip. Vstal sem in hitel od ranjenca do ranjenca, tešil, vezal in pomagal in v srcu se mi je pri tem delu jelo gibati in taliti.

Živi, da pomoreš človeku, ne glej in plakaj, če te kdo žali, ne zmeni se za to, če te sovražijo, ti imej vedno en cilj, pomagati slehernemu.

In pri tej misli se mi je zazdelo, kakor bi mi zapelo nekaj v duši nebeško glorio, prinašajoč mi zaželjeni mir.

Slava Bogu na višavah!...

Trije prijatelji.

(Spisal Starogorski)

Moji prijatelji so si radi pripovedovali dogodbe, kaj je doživel ta ali oni v svojih dijaških letih. Imeli so vsi namišljena imena, s katerimi so se klicali še tudi sedaj. In s tistimi imeni je hočem imenovati tudi jaz. Tomaž Jezik, Tobija Fekelaš, in Bog mu daj nebesa, že počiva v hladni zemlji, Lazar Bombardon. To je lepa trojica, ki ni mogla obstajati drug brez drugega, in ki je imela nekako vodilno in odločilno besedo med dijaštvom, pa tudi med pisarji v našem mestu. Zakaj Tomaž Jezik je bil močan kakor bik in je zvil žlico med prsti kakor slamnato bilko. Pripoveduje se, da sta on in Matija Fekelaš namlatila nekoč petnajst kmečkih fantov tako, da niso vedeli, ali jih tolče sam zlodej ali kdo. Tobija Fekelaš ni bil sicer tako močan, a razumel se je spretno na tepež. Dočim je Tomaž Jezik zadajal udarce, da je koža na dotičnem mestu pokazala takoj modre pege, je Tobija Fekelaš z neizmerno spretnostjo znal vreči človeško telo ob tla, da se je naredila jama, posebno če je telo padlo slučajno v blato. Lazar Bombardon se ni rad pretepal, a če je trebalo, ni štedil s tem.

Pravi, da sta Lazar Bombardon in Tobija Fekelaš nekoč vladjala, češ, da sne Fekelaš v dveh u-

rah kolač kruha za 80 vin. Stava je bila dva litra vina, katerega je moral Bombardon plačati, zakaj Fekelaš je snedel v resnici ogromni kolač ter baje izgledal tako, kakor ona žaba na travniku, ki se je tako napihovala, da je hotela postati tako velika, kakor vol. Bombardon se mu je smejal in hotel po njegovem trebuhu bobnati, česar pa Fekelaš ni dopustil. Nekoč pa so stavili v neki gostilni, bilo je že zvečer, da plača Bombardon tri litre vina, ako sne Fekelaš 28 solnih klincev (rogličkov). Fekelaš se je spravil na delo, in v treh urah je bil gotov, dasi so ga bolele čeljusti, kakor je pravil. Pri tem se je pripetila majhna nezgoda. V dotični gostilni niso imeli dovolj rogličkov, in ker se je natakarka obotavljala, jih iti iskat drugam, so se trije prijatelji razjarili in povedali, če v teku pol ure ne prinese dovolj rogličkov, razbijejo vse. Natakarka je spoznala, da se s temi ni dobro šaliti in je šla zdihuje iskat po celem mestu, in kakor je reva pozneje pripovedovala, je obletala vse peke in gostilne, ki jih ima naše mesto, da je spravila skupaj potrebno število, osemindvajset. Bil pa je razun nekaterih drugih gostov v tisti gostilni tudi nek Ignac Jazbec, velik in močan človek, ki je imel eno oko za natakarko. Možakarja je razjezilo obnašanje teh treh prijateljev, dasi je Tomaž Jezik mirno sedel in pil vrček za vrčkom, da so se nekateri čudili, kam vliva. Jel je zabavljati in zanašaje se na svojo moč celo povedal, da se naj odstranijo iz gostilne, ako se ne vedo lepše vesti. Tobija Fekelaš in Tomaž Jezik sta se spogledala, Lazar Bombardon pa je stisnil oči in se nasmejal, kakor bi zarezgetal žrebec.

To pa je razjarilo velikana. Stopil je k njim, udaril z roko po mizi, da je zaječala in da se je razlilo Tomažu Jeziku pivo po hlačah. Kakor bi mignil, je planil ta po koncu in prisolil velikanu tako zausnico, da se je razločno slišalo, kako so šklepetali zobje. Tobija Fekelaš pa je vstal in rekel:

„Jezik, pusti ga sedaj meni, da ga vržem.“ In dolgo telo je padlo tja po stolih, da so se ta-

koj trije polomili. Nekateri gostje so hoteli pomagati Ignacu Jazbecu, in tedaj se je dvignil tudi Bombardon. Krasen tepež se je razvil po gostilni, in v nekaj minutah so bile mize in stoli razmetani, gostje pa ležali na ulici. Niti vrat niso rabili, zakaj ti trije so je pometali kar skozi okno na cesto. Nato so se mirno vsedli k svoji mizi in Fekelaš je mirno naprej jedel svoje rogličke.

Taki so bili ti trije prijatelji. Povedal bi vam lahko na duceate podobnih dogodbic. Za sedaj vam hočem povedati samo eno, ki je bila krona slavnh del prijateljev Tomaža Jezika, Tobija Fekelaša in Lazarja Bombardona.

Kake pol ure iz mesta je stala na holmcu napol razpadla viničarija, katero so pa pred par leti podrli do tal. Po mestu in okolici je krožila govorica, da v tisti viničariji straši. Po noči si ni upal nikdo v njeno obližje, in bolj bojazljivi so se je celo ogibali po dnevu. Pravili so, da so videli večkrat po noči v hiši luč, dasi že nekaj let ni nikdo stanoval v njej, da je včasih nekaj stokalo. Čuvaj vinogradov je vedel praviti, da je vselej, ko se je približal tej hiši, slišal, kako je rožljalo in žvižgalo.

Naši prijatelji so slišali te govorice in nekako nezaupno pogledovali proti hiši. Verjeli niso v strahove, a pri teh govoricah se jih je le nekaj polaščalo, kar pravimo mi drugi, da nas je strah.

„Kaj praviš k temu, Jezik?“ je vprašal Bombardon.

Jezik je zmignil z ramami in se zagledal v holmec.

Fekelaš pa je pokadil cigareto in dejal:

„Moje mnenje je, da bi šli enkrat pogledat.“

Jezik in Bombardon sta ga pogledala, na kar je Jezik rekel:

„Če misliš, da bi kilo kaj, pa pogledimo.“

„Moje mnenje je,“ nadaljuje Fekelaš, „da smo trije, in če treba, raznesemo tudi celo kočjo z vsemi hudiči vred, ki bi se nahajali v njej, če nas razjarijo.“

Bombardon se je nasmejal kakor žrebec.

Tedaj pa je prišel nasproti dijak September. Študiral je že nekaj let več, kakor bi mu trebalo, če bi se lažje učil. Nu, sedaj je izdeloval ravno že drugič zadnjo šolo in zadovoljno pravil, da bo najbrž prišel skozi. September je že od daleč pozdravil tri prijatelje in jim namignil.

„Če hočete, naredimo izborno šalo.“

„Kako pa,“ vpraša Jezik.

„Cujte! Moji kolegi so izmaknili neke dve gosi in dve steklenici žganjice. Vsaka drži čez en liter. Enemu izmed teh, Pavlu, pa so poslali z doma en forint, za kar je kupil tobak in popir za cigarete in še druge drobnarije. Drevi, ko bo tema, grečo vsi v ono viničarijo, kjer pravijo, da straši; in tam bodo spekli gosi, kadili in pili žganjico, to je, naredili si bodo zabaven večer.“

„In v oni hiši?“

„Da. Tja ne pride noben profesor in drug nepoklican človek in bodo torej brez skrbi in prosti.“

Trije prijatelji se spogledajo in Bombardon je zarezgetal.

„Kaj pa, če bi prišli mi na obisk?“ meni Fekelaš.

„Nu, saj zato sem vas že danes cel čas iskal, da vam to povem. Samo izdati me ne smete. Jaz bom namreč tudi med njimi.“

„Koliko pa bo vseh skupaj?“

„Kakih trideset.“

„Potem bodo hitro spili.“

September pa je dejal:

„Cujte! Zakaj bi morali jesti ti otroci ukradene gosi in piti žganjico, ki jim še lahko škoduje in zatemni razum. Tudi tobak je škodljiv. Za nas štiri bi bilo to ravno izborna množina in vajeni smo takih reči, zato bi nam ne škodovalo. Moja ljubezen do tovarišev mi pa ne pripusti, da bi se zastrupljali, zato sem se obrnil do vas, da je rešimo pogube in jim odvezamo to tako, da še niti vedeli ne bodo, kako.“

Nastal je večer in za njim precej temna noč. Bilo je okrog devete ure, ko so stopali previdno naši trije prijatelji okrog hišice in iskali vhoda. Dasi so bila okna izdrta in so te odprtine pošastno zijale, vendar se niso skušali splaziti skozi ta okna v hišo. Vsak je nekako plašno pogledal odprtino in nehote vzdihnil. Po hrbtu pa ga je nekaj zašepetalo.

Bombardon je bil prvi, ki je pretrgal tišino:

„Grdo izgledajo ta okna.“

Jezik pa je pripomnil:

„Kakor pošasti, in raje zlezem na streho in od tam v hišo, kakor skozi ta črna žrela.“

Fekelaš, ki je pokadil ravno konec cigarete, je pljunil in dejal:

„Moje mnenje je, da se upremo v vrata in je polomimo. Mi trije je bomo vendar le zmogli. In to je tudi potrebno zato, da bodo naši gostje lažje prišli v hišo. Če bodo tako lazili okrog voglov, kakor mi, se končno še splašijo, in mi se obrišemo za ves trud.“

In ta je obveljala.

Spravili so se nad duri, in po polurnem, napornem delu so morale odnehati pred širokimi pleči Jezika, Fekelaša in Bombardona. Stopivši v hišo, so prižgali kosček sveče, katero je zmaknil Bombardon na sodniji, in ki se je rabila, ko se je prisegalo. Pri luči so videli, kako je učinkoval njih napor. Zapah, železen in debel, kakor močna roka, je bil skrivljen in na enem koncu izdrt iz stene. Kaj takega so lahko naredili ti trije, zakaj, to je bilo delo za 15 krepkih mož.

Ogledajo si sobo. Najprej so prišli v kuhinjo. Tu je bilo vse križem, vse razmetano in pobito. Istotako v sobi. Pri odsevu luči se je videlo še vse bolj strašno.

Bombardon je plaho vzdihnil:

„Ne bojim se tako kmalu česa, a to je vendar strašno, kako to izgleda.“

Strop v kuhinji in sobi je bil predrt in v kuhinjo je zijala velika odprtina od strehe sem.

„Zlezimo na podstrešje,“ meni Jezik in vsi ubogajo. Zgoraj je ležal dolg drog, kos okrogle peči in druga drobnarija.

Tu je Jezik razodel svoj načrt.

„Ti Fekelaš, vzameš ta drog, in ti Bombardon se spraviš na to okroglo peč. Jaz zlezem na streho. Od tam bom opazoval, kedaj pridejo, in obenem gledal v kuhinjo in sobo. Vidva se držita povsem mirno. Ko bom pa jaz zažvižgal, tedaj boš ti, Fekelaš, razbijal z drogom po podstrešju in strehi, in če se vse podere. Ti, Bombardon, pa boš valjal to peč po diljah, da bo bobnelo in grmelo. Ko pa zopet zažvižgam, pa na mah utihnita.“

Predlog, ali bolje načrt, se je zadovoljno sprejel.

Jezik je snel nekaj opeke in zlezl na streho.

Fekelaš in Bombardon pa sta posedla na podstrešju.

Dolgo so čakali. Ura je bila že 12 ponoči.

Kar pomoli Fekelaš glavo skozi odprtino in pravi:

„Jezik!“

„Kaj hočeš?“

„Imaš tobak? Mojega sva z Bombardonom že vsega skadila — mnogo ga itak ni bilo — in sedaj je jelo postajati dolgčas.“

„Vraga, kje pa naj vzamem tobak?“

Fekelaš je izgnil k tovarišu.

„Nima nič.“

Bombardon pa je jel godrnjati, da bi bilo bolje sedeti v krčmi, kakor čakati tu v temi na žganjico in gosi. Nato pa je vprašal:

„Jezik!“

„Kaj?“

„Ali jih še ni?“

„Se ne.“

„Kaj pa če nas je September zvodil?“

„Tega menda ne bo delal.“

„In če bi mu le prišla v glavo ta nesrečna misel?“

Bombardon se je nezadovoljen vrnil k Fekelašu in pljunil na dlani.

Ura je udarila četrt na eno.

Jezik se je jel jeziti.

„Ko bi imel človek vsaj vrček piva, bi še vsakdo čepel na tej prokleti strehi, kakor štoklja... Četrto ure še čakam, potem pa grem. Ampak September se nas naj ne veselil.“

V tem se je začul šum. Jezik se je vspel in poslušal. Začuli so se mnogoštevilni koraki in govornje.

„Že grečo,“ je zašepetal Jezik tovarišema. „Pazita dobro.“

Fekelaš in Bombardon pa sta se zravnala in prišla vsak svoje orodje. Bombardonu so se napele žile in videlo se je, da hoče izliti vso svojo jezo v nedolžno okroglo peč.

Dijaki so prišli. Vrata so se odprla in vstopili so. Prižgali so sveče in ostali v kuhinji. Nekateri so si ogledali izbo, a vsak se je z vzdihom pridružil prijateljem. Reveže je bilo strah, dasi jih je bilo okrog 25 oseb.